

Feltstudier i slagtekalveproduktionen

- et indblik i holdninger og bevæggrunde hos slagtekalvsproducenter og hvorfor de gør, som de gør.

Formål

Projektet har til formål at skifte de naturvidenskabelige briller ud med de antropologiske for dermed at opnå et anderledes indblik i slagtekalvsproduktionen og medicinforbrug. Den antropologiske indsigt giver mulighed for at lære dele af kulturen at kende hos udvalgte slagtekalveproducenter. Denne viden kan øge muligheden for at fremtidige projekter i højere grad tager udgangspunkt i slagtekalveproducenternes virkelighed og behov. Måske kan dette projekt bidrage til at belyse oversete områder, hvor slagtekalvsproducenter mangler viden, så der senere kan fokuseres målrettet på disse.

Projektets formål

- at opnå viden om landmændenes brug af antibiotika hos slagtekalve og hvorfor de gør, som de gør, samt undersøge barrierer for at nedsætte forbruget.

Afgrænsning

Rapporten har ikke til hensigt at beskrive, hvad der er rigtigt eller forkert og ej heller vurdere holdninger eller bevæggrunde, men har udelukkende til hensigt at formidle den hverdag, som slagtekalveproducenterne har givet indblik i gennem feltarbejde og interviews.

Undersøgelsen er et øjebliksbillede og ikke repræsentativ for slagtekalvsproducenter og skal derfor ikke ses som en endegyldig sandhed. Rapporten giver indblik i den kompleksitet, som er til stede på slagtekalvsbedrifter.

Metode og deltagere

For at opnå viden omkring ovenstående er der udført feltarbejde på tre bedrifter. Feltarbejdet er foretaget efter den etnografiske metode, hvor viden indsamles gennem deltagelse i det daglige arbejde, observationer på bedriften, samt løbende spørgsmål for derigennem at få indblik i, forstå og formidle, hvorfor slagtekalveproducenter gør, som de gør. Der er udført interviews baseret på en semistruktureret interviewguide. Derudover er data til projektet indsamlet via deltagelse i tre erfagruppemøder. I to af erfagrupperne er der gennemført fokusgruppeinterviews.

Data fra feltarbejde, samt interviews er efterfølgende blevet kodet og analyseret og formidles i henholdsvis oplæg, i en rapportform og artikel.

I undersøgelsen har der ikke været opstillet kriterier for deltagelse. Bedrifterne er valgt ud via netværk, samt slagtekalvsproducenternes lyst og mulighed for at deltage.

En særlig tak til de landmænd, deres medarbejdere og erfagrupper, som tålmodigt har svaret på mange spørgsmål, forklaret og reflekteret over hverdagen på en slagtekalvsbedrift, givet indblik i deres holdninger og bevæggrunde, og dermed bidraget med indsigtfuld viden omkring deres arbejde, virksomhedskultur, kontrolbesøg og medicinforbrug.

Introduktion

Hos slagtekalveproducenterne i undersøgelsen har medicinforbrug og kontrolbesøg fyldt meget, hvilket slagtekalveproducenterne uopfordret har fortalt om. Et udsagn, som ofte gik igen under feltarbejderne og erfa-grupperne var:

”Vi forsøger at passe det efter bedste evne og vil ikke snyde, men vi kan aldrig gøre det godt nok”

”De vil altid kunne finde noget”

Disse to sætninger relaterer sig til kontrolbesøg og de love og regler, som skal overholdes i forbindelse med pasningen af kalvene, hvoraf medicinforbrug fylder meget på de besøgte slagtekalvebedrifter. Rapporten vil derfor primært omhandle disse to emner, som hænger sammen og som beskriver en del af kulturen på slagtekalvsbedrifterne, samt hvorfor de gør, som de gør.

Holdningerne til medicinforbrug

Holdningerne til medicinforbrug er meget forskellige, men grundlæggende handler det for slagtekalveproducenterne om, at kalvene skal have det godt. Kalvenes trivsel i form af dødelighed og tilvækst hænger sammen med økonomien, men det er ikke de økonomiske parametre, som vejer tungest i hverdagen. At have sunde og raske kalve forbindes med faglig stolthed og giver arbejdsglæde, hvorimod det er drænende for slagtekalveproducenterne at slæbe døde kalve ud. Nogle slagtekalvsproducenter ligger højt i medicinforbrug, men det anses for nødvendigt, fordi kalvene skal have det godt. De har afprøvet andre mindre vellykkede metoder for at reducere medicinforbrug og er åbne for andre tilgange, men pt ser de ikke andre muligheder for at holde sunde og raske kalve end højt medicinforbrug.

”Vi skal jo behandle for svie og smerte. Det siger loven” (Citat fra landmand)

Den sunde fornuft

Når slagtekalveproducenter fortæller om hverdagen på bedrifter, så relaterer de ofte til to modpoler i form af sund fornuft og kontrol, som til tider kolliderer i hverdagen.

Den sunde fornuft beskrives af slagtekalveproducenter som en logik, der tager udgangspunkt i virkeligheden og kompleksiteten på bedrifterne, mens kontrollen modsat anses for at tage udgangspunkt i modelberegninger, systemer, teori, lærebøger og tal.

Landmændene oplever, at den sunde fornuft og kontrollen ofte kolliderer, da virkeligheden på bedriften ikke kan puttes i de udviklede systemer og kasser, som de bliver kontrolleret på gennem myndigheder.

Sund fornuft beskrives af en landmand således:

”Det er, når vi får lov at passe vores dyr og behandle dem, når de er syge” (Citat fra landmand)

Hvad er kontrol?

Mange slagtekalvsproducenter fremhæver, at kontrolbesøg er nødvendige, så de kan komme *de brodne kar* til livs. Omvendt giver mange kontrolbesøg ikke mening. Tre områder fremhæves som særligt problematiske:

- Sanktionerne er ikke proportionelle med forseelserne
- Love og regler er uigennemskuelige og giver ikke mening

- Kontrol af overholdelse af love og regler er meget personafhængige

Gennemgående kolliderer kontrollen med den levede virkelighed på bedrifterne, som er baseret på sund fornuft.

"De sidder bare og kigger på papirerne og tallene på kontoret og sætter sig ikke ind i, hvad der rent faktisk sker derude" (Citat fra landmand)

Kontrollen kommer mange steder fra med forskellige ærinder og de benævnes enkelte steder som "de", da det også nogen gange er uklart for slagtekalveproducenten, hvilken myndighed, der gør hvad og hvorfor. NaturErhvervsstyrelsen, Miljø- og Fødevarestyrelsen, Kommuner, Dansk kalv eller slagterier med forbrugerkoncepter.

Gennemgående opleves kontrolbesøgene meget stærkt på slagtekalvsproducenter, når *de hvide biler* kører ind på gårdspladsen. Hjerterebanken og angst er nogle af de ord, som de beskriver kontrolbesøgene med og samtidig beskrives en utryghed og uvished i forhold til, hvornår de kommer. De kan forvente kontrolbesøg hvert øjeblik. Slagtekalveproducenterne oplever også utryghed og uvished i forhold til de økonomiske konsekvenser et kontrolbesøg kan have. Kontrolsituationen opleves af flere som en krænkelse af den faglige stolthed, som gør ondt.

Skyggesystemer

Professor Jan Molin på CBS beskriver, hvordan relationer mellem medarbejder og ledelse ødelægges, når relationerne baseres på måltal. Effekten af måltal er kortvarig, hvorimod en relation baseret på gensidig tillid har en langvarig effekt. Måltal betyder øget kontrol og kontrollen kan være medvirkende til, at skyggesystemer opstår. Skyggesystemer kan beskrives således:

"... medarbejderne producerer de tal, der ser overbevisende ud – det man kalder kreativ bogføring. Det ligner det, der forventes, men i virkeligheden fortsætter medarbejderne med at gøre, som de plejer. Det bliver lidt mere besværligt for dem i hverdagen, men i det store hele skal de nok få sig indrettet" (CBS Professor Jan Molin, 2014)

På bedrifterne opstår ligeledes skyggesystemer, når kontrolbesøgene kolliderer med den sunde fornuft.

"Én ting er, at det ikke er lovligt, men en anden ting er, at man ved, at det virker. Så er det nogle gange, at man må holde dobbeltbogholderi. Om man overskrider en grænse eller gør noget, som man ikke ved, er forkert" (Citat fra landmand)

Denne strategi med skyggesystemer bruges af nogle af slagtekalveproducenterne for at leve op til de love og regler, som de skal opfylde under kontrolbesøg, men som ikke altid er baseret på sund fornuft og ikke tager højde for den kompleksitet, som er til stede på bedrifterne. Arbejdet skal give mening, hvilket sker gennem den sunde fornuft og måltal og kontrol holdes på afstand gennem skyggesystemer.

Uigennemskuelighed af love og regler

En anden årsag til, at slagtekalveproducenter ikke altid lever op til regler og love ved kontrolbesøg bunder i en uigennemskuelighed af lovgivning på området. Slagtekalveproducenterne frygter at blive taget i ulovligheder af kontrolmyndigheder. Dette skyldes ikke nødvendigvis bevidste lovbrud, men skyldes en uigennemskuelighed på området. Nogle slagtekalveproducenter ved de ikke, hvornår de begår lovbrud.

Andre gange må de tolke regler og love for at få dem til at passe ind i deres virkelighed på bedriften – altså den sunde fornuft, da love og regler ellers ikke giver mening.

”Man ved ikke, hvilke regler, du overtræder. Man ved mange gange ikke, om det man gør, er lovligt. Du kan bevæge dig på kanten uden at vide det. Det kan godt være, at jeg er fintfølede, men jeg vil ikke have, at der er nogen, som kan sige, at vi gøre noget forkert” (citat fra landmand)

Netop uigennemskueligheden skaber utrygheden og uvisheden for at ”blive fanget”, som en landmand udtrykker det. Slagtekalveproducenter er sikre på, at en kontrollant altid kan finde noget, hvis de virkelig vil. Der vil altid være menneskelige fejl til stede, samt oversete og uigennemskuelige regler og love. Der vil også være områder, hvor den sunde fornuft er valgt fremfor meningsløse regler (Kilde: professor Veena Das, 2004)

Love og regler skønnes og vurderes

Frontpersonale (som udfører, håndhæver eller kontrollerer regler og love fra myndigheder) har stor indflydelse på udformningen på de love og regler, som de skal udføre hos borgere. Lettere karikeret, så bliver frontpersonalet de egentlige politiske beslutningstagere, da de forvalter loven i praksis og dermed bliver love og regler meget personafhængige (Professor Micheal Lipsky, 1980). Dette er også oplevelsen hos slagtekalveproducenterne, som er bevidste om den personafhængige kontrol. Relationen mellem landmand og kontrollanter har stor betydning for udfaldet af et besøg:

”Jamen, han troede på, hvad jeg sagde, så lige der blev jeg ikke bonet” (Citat fra landmand)

”Det afhænger meget af, hvem det er, som kontrollerer” (Citat fra landmand)

Slagtekalveproducenter betegner kontrolbesøgets udfald som værende afhængig af følgende:

- Kontrollanten som person
- Kontrollantens faglige erfaring
- Relationen mellem landmand og kontrollant

Ingen slagtekalveproducenter nævner kontrolbesøg, som værende baseret på objektive forståelser af love og regler. Under kontrolbesøg har mange slagtekalvsproducenter en følelse af, at de bliver mistænkeliggjort, kriminaliserede og skal bevise deres uskyld, mens de også møder kontrollanter, som har forståelse for, hvorfor de gør, som de gør, spørger ind til tingene og oplever et samarbejde.

Konklusion

Gennem denne rapport er en del af kulturen ude på slagtekalvsbedrifterne blevet beskrevet og dermed givet er indblik i holdninger og bevæggrunde hos slagtekalvsproducenter og hvorfor de gør, som de gør.

- Flere af slagtekalveproducenter vil gerne sænke medicinforbruget, men har kun afprøvet mindre vellykkede alternativer. Én har ikke mulighederne for at forbedre forholdene for kalvene grundet love, regler og godkendelser. De er åbne for forbedringer.
- Slagtekalvsproducenternes holdninger til medicinforbrug bunder ikke kun i økonomiske parametre i forhold til tilvækst og dødelighed, men i højere grad fremhæver de en omsorg for kalvene, som skal være sunde og raske, samt faglig stolthed.
- Slagtekalvsproducenterne beskriver deres kultur, som værende baseret på en sund fornuft, hvilket vil sige den komplekse virkelighed på bedriften, men samtidig skal de også kunne navigere i

kontrolmyndighedernes systemer, teorier og kasser, hvilket til tider kolliderer, når kontrollen ikke giver mening. Skyggesystemerne er slagtekalveproducenternes måde at stille et meningsløst kontrolsystem tilfreds, mens de samtidig kan praktisere deres sunde fornuft.

- Mange regler og love er uigennemskuelige for slagtekalvsproducenter, som dermed skaber meget uvished og utryghed i hverdagen. De ved, at de altid kan blive "taget" i ulovligheder ved kontrolbesøg, trods deres intention om at overholde love og regler. Denne uigennemskuelighed af regler og love kan komme til at handle mere om kontrollen end fokus på det, som love og regler skal bekæmpe.
- Slagtekalvsproducenterne opfatter ikke, at kontrolbesøgene på bedrifterne udføres på baggrund af objektiv håndhævelse og udførelse af love, men derimod at udfaldet af et kontrolbesøg er meget personafhængigt, afhængigt af kontrollantens erfaring, samt den relation, som opstår mellem slagtekalveproducenten og kontrollanten. Det kan være en barriere for et godt samarbejde mellem slagtekalvsproducent og kontrollant i forhold til eksempelvis nedsætte medicinforbrug.